

БЪЛГАРИЯ ПРИ ЦАР ИВАН АЛЕКСАНДЪР-
АСКЕН (1331—1371)

- Столица
- Главен град на феодално владение
- Град
- ◇ Крепост
- Днешно селище, с мис в скоби
- ..... Граници на България при възникването на Иван Александър
- Граници на Карлукието впоследствие при обособяването му
- Териториални придобивки на България през управлението на цар Иван Александър
- ▣ Териториални загуби и отстъпки през управлението на цар Иван Александър
- ||||| Осъществени завоевания до сражението при Черномис с години
- Граници на Сърбия през управлението на цар Стефан Душан
- ..... при захватването на властта през 1331 г.
- в края на управлението му в 1355 г.
- Други днешни граници

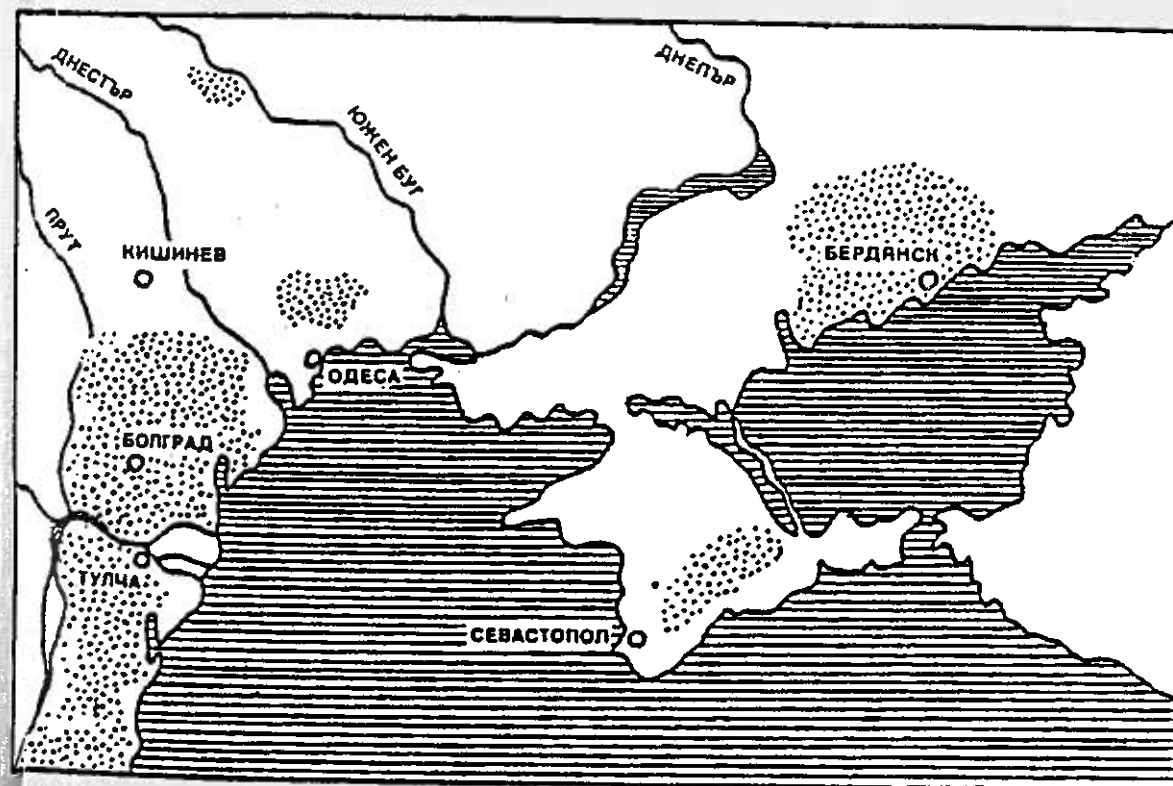
5

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
"СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ
**БЪЛГАРИТЕ
В СЕВЕРНОТО
ПРИЧЕРНОМОРИЕ**

Изследвания и материали

ТОМ ПЕТИ

**БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО
ПРИЧЕРНОМОРИЕ**

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ПЕТИ

Изданието се осъществява с финансовата подкрепа на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Национален
фонд „Научни изследвания“ при МОНТ

- © Отговорен редактор проф. д-р ист. н. *Петър Тодоров*
© Научни редактори: проф. д-р ист. н. *Петър Тодоров*
доц. д-р ист. н. *Казимир Попконстантинов*
доц. д-р *Пламен Павлов*

© Авторы:

проф. В. Тъпкова-Заимова (Институт по балканистика при БАН),
доц. д-р Р. Рашев (Археологически институт при БАН — филиал Шумен),
н. с. д-р Хр. Димитров (Институт по история при БАН), гл. ас. д-р Ст. Йорданов (ВТУ), н. с. И. Баранов (Кримски филиал на Археологическия институт на УАН, Симферопол), н. с. В. Майко (Кримски филиал на Археологическия институт на УАН, Симферопол), доц. д-р П. Георгиев (Археологически институт при БАН — филиал Шумен), доц. д-р ист. н. К. Попконстантинов (ВТУ), н. с. В. Козлов (Кримски филиал на Археологическия институт на УАН, Симферопол), ас. Р. Костова (ВТУ), ст. н. с. д-р Н. Руссев (Молдовска АН, Кишинев), доц. д-р Пл. Павлов (ВТУ), проф. д-р ист. н. Стр. Димитров (Институт по балканистика при БАН), ст. н. с. д-р Г. Атанасов (Исторически музей, Силистра), гл. ас. д-р А. Андреев (ВТУ), П. Чолов (София), Г. Аствацатуров (Молдова), н. с. д-р Щ. Щерионов (Исторически музей, Перник), ст. н. с. д-р О. Маждракова-Чавдарова (Институт по история при БАН), ст. н. с. I ст. д-р ист. н. В. Тонев (Институт по история при БАН), гл. ас. д-р К. Калчев (ВТУ), гл. ас. д-р М. Палангурски (ВТУ), асп. В. Калоянов (Украйна), н. с. Ст. Антонов (Исторически музей, Разград), доц. д-р фил. н. К. Динчев (Благоевградски университет), асп. А. Пригарин (Одески държавен университет, Украйна), асп. Св. Топалова (ВТУ), проф. Р. Русинов (ВТУ), н. с. д-р Бл. Нягулов (Институт по история при БАН), доц. д-р С. Страшнюк (Харковски държавен университет, Украйна), Г. Николов (Бургас), ст. н. с. д-р И. Грек (Молдовска АН, Кишинев), доц. д-р Ел. Дроснева (Софийски университет), проф. д-р ист. н. Петър Тодоров (ВТУ)

Рецензенти:

доц. д-р ист. н. К. Попконстантинов (публикации №№ 2, 4 — 6, 8 — 10, 12),
доц. д-р Пл. Павлов (№№ 1, 3, 7, 11, 13 — 16),
доц. д-р Ив. Стоянов (№№ 17 — 21),
проф. д-р ист. н. П. Тодоров (22, 30 — 31, 33 — 34),
доц. Ан. Калоянов (№№ 23 — 27),
доц. д-р Р. Радев (№ 32),
доц. д-р Ив. Харалампиев (№№ 28 — 29)

ISBN 954 524 153 5

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ
"СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"
ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

Изследвания и материали

ТОМ ПЕТИ

Университетско издателство "Св. св. Кирил и Методий"
Велико Търново, 1996

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	9
Предговор (на френски език)	19
В. Тъкова-Заимова — Средновековни представи за народите на север от р. Дунав. Извори: апокрифни текстове и византийски и български легенди	29
Р. Рашев — Държавата на Ернах и неговите наследници	37
Хр. Димитров — Хуно-българи и оногури-угри в степите на Северното Черноморие през VI в.	43
Ст. Йорданов — За социално-политическата организация на Кубратова България: I. Племенната общност на уногундурите, patria Onoguria и Велика България	49
И. Баранов, В. Майко — Комплексът салтовски съоръжения в Судакската крепост	71
П. Георгиев — За произхода и семантиката на знака ипсилон в раннобългарската култура	89
К. Попконстантинов — Прабългарските имена от манастирите при Мурфатлар и Равна	101
В. Козлов — Към въпроса за хронологията на паметниците от североизточната провинция на Първото българско царство	109
В. Майко — Комплексът прабългарски паметници от VII — X век край с. Морское в Югоизточен Крим	127
Р. Костова — Една хипотеза за поклонничеството в България през X век	149
Н. Русев — Българи, византийци и руси по долното течение на Дунав през 968 — 971 г.	175
Пл. Павлов — Към интерпретацията на някои археологически и нумизматични находки от Северното Черноморие (XIII — XIV в.)	189
Стр. Димитров — Още едно мнение за името гагаузи	199
Г. Атанасов — Още веднъж за етногенезиса на гагаузите	221
А. Андреев — Иван Петров Тафрали и преговорите на Русия с хетман Богдан Хмелницки	239
П. Чолов — Кримските ханове и султани Гераи и България (XV — XIX в.)	245
Г. Аствацатуров — Новорусийският генерал-губернатор Е. О. Ришельо и преселването на българи по време на Руско-турската война от 1806 — 1812 г. (нови документални данни за заселването на българските колонии в Херсонска губерния)	255

Щ. Щерионов — Преселническите движения от 30-те години на XIX в. и въздействието им върху историческото развитие на Южното българско Черноморие	263
О. Маждракова-Чавдарова — Евлоги Георгиев и утвърждаването на Болград като културно-просветно средище	273
В. Тонев — Николай М. Тошков и освободителните борби през Възраждането	287
К. Калчев — Участието на бесарабски българи в следосвобожденските културни процеси у нас (1878 — 1918 г.)	309
М. Палангурски — Руският генералщабен план за концентрация на българската армия на Добруджанския боен театър от 1902 г.	321
В. Калоянов — За българския театър в Украйна	333
Ст. Антонов — „Татари“ и „татарска земя“ в народните песни на българите от Северна Добруджа и Бесарабия	341
К. Динчев — Фолклорът на едно бесарабско село като част от българската история и етнокултура	353
Н. Колев — Коледарски благословии от Ямболско	361
А. Пригарин — Строителната обредност на българите в Южна Бесарабия	369
Св. Топалова — Чийшийските говори в Бесарабия	375
Р. Русinov — Книжовната реч на д-р Димитър Начев според „Понятие за хигиената. Лекции, четени в Болградското Централно училище“ (1875)	383
Бл. Нягулов — Кръстьо Мисирков за българската кауза в Бесарабия	389
С. Страшнюк — Опит за възраждане на българските училища в Украйна през 50-те години на XX в. (За писмата на И. И. Мешчерюк до Н. С. Хрущов и техните последствия)	399
Г. Николов — Непознатият българин Стефан Кинчев	419
И. Грек — Проблеми на национално-културното развитие на българите в Молдова	431
Ел. Дроснева — „Другите“ българи и справочните издания	443
П. Тодоров — Бесарабските българи и българската национална идея	449

TABLE DES MATIÈRES

Avant-propos (en bulgare)	9
Avant-propos (en français)	19
Vassilka Tapkova-Zaimova — Représentations médiévales des peuples au nord du Danube. Les sources: textes apocryphes et légendaires byzantins et bulgares.	29
R. Rachev — L'Etat d'Ernakh et de ses successeurs.	37
Chr. Dimitrov — Huns-Bulgares et Onogours-Ougres dans les steppes du littoral Nord de la mer Noire au VI s.	43
St. Yordanov — A propos de l'organisation socio-politique de la Bulgarie de Koubrat. I. La communauté tribale des Ounogoundours, Patria Onoguria et la Grande Bulgarie.	49
I. Baranov, V. Maïko — L'ensemble de bâtiments de la culture de Saltovo dans la Forteresse de Soudak.	71
P. Gueorguiev — A propos de l'origine et du sémantisme du signe „upsilon“ dans l'ancienne culture bulgare.	89
K. Popkonstantinov — Les noms proto-bulgares provenant des monastères de Mourfatlar et de Ravna.	101
V. Kozlov — A propos de la chronologie des monuments de la province Nord-Est du Premier royaume bulgare.	109
V. Maïko — L'ensemble des monuments bulgares découverts du VII au X ss. dans le village de Morskoïé dans la Crimée du Sud-Est.	127
R. Kostova — Une hypothèse concernant le pèlerinage en Bulgarie au X s.	149
N. Roussev — Bulgares, Byzantins et Russes sur le Bas Danube (968 — 971).	175
Pl. Pavlov — De l'interprétation de certaines trouvailles archéologiques et numismatiques du littoral Nord de la mer Noire.	189
Str. Dimitrov — Encore une opinion sur l'ethnonyme Gagaouses	199
G. Atanassov — Encore une fois au sujet de l'origine des Gagaouses	221
A. Andreev — Ivan Pétrov Tafrali et les négociations de la Russie avec le hetman Bogdan Hmelnitzki.	239
P. Tcholov — Guiraï, les khans et les sultans de Crimée, et la Bulgarie (XV - XIX ss.).	245
G. Astvatzatourov — Le gouverneur général de Novorossiisk E. O. Richelieu et la migration des Bulgares pendant la Guerre russo-turque de 1806-1812. (Nouvelles données sur les colonies bulgares dans le département de Herson).	255
Chl. Chterionov — Les migrations aux années trente du XIX s. et leur influence sur le développement historique du littoral Sud de la mer Noire.	263

<i>O. Majdrakova-Tchavdarova</i> – Evlogui Gueorguiev et et l'affermissement de Bolgrad comme foyer de culture et d'éducation.	273
<i>V. Tonev</i> – Nicolas N. Tochkov et les luttes de libération pendant la Renaissance.	287
<i>K. Kaltchev</i> – La participation des Bulgares bessarabes aux processus culturels d'après la Libération (1878 – 1918).	309
<i>M. Palangourski</i> – Le projet de l'Etat-Major russe visant la concentration des troupes bulgares sur le théâtre de guerre de Dobroudja (1902).	321
<i>V. Kaloïanov</i> – A propos du théâtre bulgare en Ukraine.	333
<i>St. Antonov</i> – “Tatars” et “terre tatare” dans les chants folklorique bulgares de la Dobroudja du nord et de la Bessarabie.	341
<i>K. Dintchev</i> – Le folklore d'un village bessarabe en tant qu'élément de l'histoire et de l'ethnoculture bulgares.	353
<i>N. Kolev</i> – Les bénédictions à l'occasion de Noïl dans la région de Yambol.	361
<i>A. Prigarine</i> – Les rites liés à la construction des édifices chez les Bulgares dans la Bessarabie du sud.	369
<i>Sv. Topalova</i> – Les parlars tchiychiens en Bessarabie.	375
<i>R. Roussinov</i> – Le langage littéraire du docteur Dimitar Natchev d'après „Notion d'hygiène, cours présentés à l'école centrale de Bolgrad“ (1875).	383
<i>Bl. Niagoulov</i> – K. Missirkov à propos de la cause bulgare en Bessarabie.	389
<i>S. Strachniouk</i> – Une tentative de faire revivre les écoles bulgares en Ukraine aux années cinquante du XX s. (selon les lettres de I.I. Mechtchériouk adressées à N.S. Khrouchtchev).	399
<i>G. Nicolov</i> – Stéphane Kintchev - un Bulgare inconnu.	419
<i>I. Grec</i> – Problèmes du développement national et culturel des Bulgares en Bessarabie.	431
<i>El. Drosneva</i> – Les “autres” Bulgares et les ouvrages de références.	443
<i>P. Todorov</i> – Les Bulgares bessarabes et l'idée nationale bulgare.	449

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ
ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ПЕТИ

ПРЕДГОВОР

„Многа благовременна обстоятелства
е изгубил наш български народ и йоще
губи“.

Г. С. Раковски,
„Горски пътник“, бел. 38

В том пети от поредицата „Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали“ са включени 35 научни разработки. Авторите представиха и защитиха своите тези на проведената на 17 и 18 ноември 1995 г. във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ научна конференция. Те остават верни на първоначалния замисъл — да се осветляват и популяризират слабо проучени и малко познати процеси, събития и личности, свързани с миналото и настоящето на българите в земите на Северното Черноморие. Читателят ще има възможност да се запознае с резултатите от изследователската работа както на изтъкнати специалисти историци, археолози, етнографи и езиковеди, така и с обнадеждаващите резултати на няколко млади научни работници — докторанти. Мнозина от авторите продължават работата си върху отделни теми, по които вече имат публикации в издадените четири тома, с което подготвят свои цялостни монографични издания. Отделено е внимание за изясняване на живота и дейността на видни личности, оставили трайни следи в политическата и културна история на бесарабските българи. Отново е отделено място и на гагаузкия „проблем“. От разработките, посветени на съвременното положение на българите в Северното Причерноморие и взаимовръзките им с прародината България могат да се направят констатации и изводи, които с тревожна настойчивост ни карат да си припомним цитираните в мотото думи на великия възрожденец Г. С. Раковски: „Многа благовременна обстоятелства е изгубил наш български народ и йоще губи“.

1. *В. Тъпкова-Заимова* — „Средновековни представи за народите на север от р. Дунав. Извори: апокрифни текстове и византийски и български легенди“. Тези текстове стоят доста далече от „голямата литература“: сведенията, които съдържат, идват от „Романа за Александър“ от Псевдо-Методий Патарски и др. Специално внимание се отделя на „Диалозите“ на Псевдо-Цезарий, в които на славяните се приписват качества и